

ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਮੀਖਿਆ

ਟੇਕ ਚੰਦ ਜੇ.ਦੇ ਸਾਹਸਣੇ

ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ-ਪਟੀਸ਼ਨਰ,

ਬਨਾਮ

ਚਿਨਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ- ਜਵਾਬਦੇਹ।

1962 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਨੰ. 1353

ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ (1898 ਦਾ V)-ਸੈਕਸ਼ਨ 204 (1-ਏ) ਅਤੇ 252- ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ। ਧਾਰਾ 252-ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ 204 (1-ਏ)-ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੂਚੀਆਂ-ਕੀ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 252 ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੂਰਕ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਤੇਲਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 252 ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਧੂਰਾ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਜਾਂ ਬੁਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਸਰੀ ਲਾਲ, ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 7924, ਮਿਤੀ 5 ਅਕਤੂਬਰ, 1962, ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ, ਐਮ.ਆਈ.ਸੀ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮਿਤੀ 9 ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜੂਨ. 1962 ਦੂਜੀ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਇਸਤਰਾਸਾ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ

ਐਸ.ਕੇ ਸਆਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ..

ਐਮ.ਆਰ.ਫਿੱਬਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਟੇਕ ਚੰਦ, ਜੇ.-ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 494, 497 ਅਤੇ 109 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਛਿੰਦੇ ਅਤੇ 5 ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਕਿ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਛਿੰਦੇ ਉਸ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭੈਣ ਦਾ ਪਤੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਛਿੰਦੇ ਅਤੇ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਭਚਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਦੇਸ਼ੀ ਛਿੰਦੇ ਅਤੇ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਹਨ। ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਹਨ। ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 22 ਦਸੰਬਰ, 1961 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਦੂਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ

ਜੇ 4 ਜਨਵਰੀ, 1962 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 204 (1-ਏ) ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ) ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ। ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਾਕੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇਗਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਛੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ। ਦੋ ਸੂਚੀਆਂ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸਨੇ 22 ਮਈ, 1962 ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ 9 ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਤੀਸਰੀ ਦਰਖਾਸਤ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 4 ਜੂਨ, 1962 ਨੂੰ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਚੌਥੀ ਸੂਚੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਛੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ 9 ਜੂਨ 1962 ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ 4 ਜੂਨ, 1962 ਦੀ ਚੌਥੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਥੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੋਧ ਕੀਤੀ।

317

ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ 9 ਜੂਨ, 1962 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 204 ਅਤੇ 252 ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 204 (1-ਏ) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸੰਮਨ ਜਾਂ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਤਰਾਸਾ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਇਸ ਲਈ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 252(1) ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ-ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਗੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਲੈਣਗੇ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤਲਬ ਕਰੇਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ ਜੇ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਸੰਮਨ ਭੇਜਣਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਚਾਰ ਸੂਚੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ

ਗਵਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਤਲਬ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਧੂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸੂਚੀਆਂ। ਚੌਥੀ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਛੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਵੇਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਤੇ ਉਚਿਤ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਤੇ ਵਾਧੂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਧਾਰਾ 252 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਪੂਰਕ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦੁਚਿੱਤੀ ਵਾਲੀ ਚਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਬੇਲੋੜਾ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ, ਮੇਰੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾਈ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਕੇ. ਸੋਮਸੁੰਦਰਮ ਬਨਾਮ ਗੋਪਾਲ (1) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 204 (1-ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰਕ ਸੂਚੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੂਰਕ ਸੂਚੀਆਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਮੁਢਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਉਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਰਜ਼ੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਲਗਾਵੇ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਕਿ ਕੀ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਬੇਤੁਕੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਬੇਲੋੜੇ ਹਨ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਸਿਰਫ਼

ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਹ ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ ਦਾ ਬਾਰ ਵਿਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਹੈ ਈਸ਼ਵਰਦਾਸ ਬਨਾਮ ਮਾਧੇ ਸਿੰਘ ਤੇਮਰ (2) ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰਕ ਸੂਚੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਧਾਰਾ 252(2) ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਨਵੀਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੇ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੇ ਉਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਬਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਇਸਤਰਾਸਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਗਲਤ ਸੀ। ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਮਦਕੋ ਸਿੰਘ (1) ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਸਬਿਤੀਆਂ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਕਾਫ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਕ ਸੂਚੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 252 ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 252 ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਿਨ ਗਵਾਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪੜਾਅ ਉਹ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੇਨਾਮ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸੂਚੀ ਬੇਲੋੜੀ ਲੰਬੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਸੂਚੀ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਤੌਰ ਤੇ ਲੰਮਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਗੋਵਿੰਦ ਸਹਾਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬੇਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (3) ਅਤੇ ਕੇ.ਸੀ. ਮੈਨਨ ਬੇਨਾਮ ਪੀ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਾਇਰ (4) ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਿਸਟਰ ਐਮ.ਆਰ. ਛਿੱਬਰ, ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਬੀਜਈ ਰਾਜ ਬੇਨਾਮ ਰਾਜ (5) ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ

320

ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਦਰਜ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗਵਾਹ ਹਨ।

ਉੱਪਰ ਜੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 252 ਜਦੋਂ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਲਿੰਗ ਜਾਂ ਗਵਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੂਰਕ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਧਾਰਾ 252 ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਚੋਣਵੇਂ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਜਾਂ ਬੁਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 9 ਜੂਨ 1962 ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ 6 ਮਈ, 1963 ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਐਮ.ਏ.ਡੀ. 341.

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1958 ਐਮ.ਪੀ.27

(3) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1914 ਐਲ430(2)

(4) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1926 ਐਮ.ਏ.ਡੀ. 989.

(5) ਏਆਈਆਰ, 1950 ਏ.ਜੇ.ਐਮ. 25 (2)

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :-

ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾਬਾਜ਼ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ)